

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA

Caris sòcis,

Per nosautres occitans l'estiu serà festiu e estudiós. Festiu d'en primièr per qu'es tornat le temps dels festenals en ço nòstre e que l'esclarida dins la pandemia- emai sabèssem pas quant de temps durarà- permet l'espelida de mantunas fèstas o manifestacions que l'expression de la cultura occitana i serà a l'onor.

Mas estudiós tanben perque aquel temps de pausa es tanben le de las escolas d'estiu : l'EOE (Escòla Occitana d'Estiu) de Vilanòva d'Òlt, dempuèi sa creacion en 1974, prepausa al mes d'agost, corses d'occitan, estagis e conferéncias per descobrir o apregondir sa coneissença de la lenga e de la cultura nòstra o l'Universitat d'Estiu de La Guèpia que son programa, al mes de julhet, se bastís tot parièr a l'entorn de la lenga e de la cultura, sens desbrembar la de Nimes al mes de julhet tanben.

Dins Ariège tanben, les festenals pòdon èsser un lòc de descobèrta e de soscadissa : ongan a Saurat i aurà coma de costuma danças e concèrts mas encara conferéncias diversas sus la toponimia, las legendas e le teatre occitans, l'informacion en occitan amb un representant del *Jornalet*, de cinèma amb de documentaris etnografics. Fin finala, un molon d'animacions que testimònian del vam, del dinamisme

de la cultura occitana. Espèri que seretz nombroses per i participar.

A Saurat encara, dins l'encastre del plan de la Region : « *Culture vive, mobilisons-nous pour l'avenir de nos langues occitane et catalane* », se debanarà « una concertacion a l'entorn de l'accès per totes a las ressorgas linguisticas e culturalas e le creis del nombre de locutors, mercé a la socializacion e l'usatge de la lenga dins la societat ». Una escasença de las bèlas per nosautres de far conèisser le soscar de l'IEO sus aquel sicut, las nòstras proposicions per afortir l'usatge de la lenga e que torne prene sa plaça dins l'espandí public e la vida vidanta.

D'un autre costat, avèm de profeitar d'aquel temps mai tranquille per optimizar l'organizacion de las activitats futuras de l'IEO dins le departament per tal de complir nòstra mission e respondre pel melhor a las espèras dels aderents e del nòstre public. Ja qu'ac sabètz avèm progressés de far dins mai d'un domeni e se volèm avançar, nos cal establir d'objectius, ausards benlèu mas precisés e serioses, de segur. L'occitan e las lengas minorizadas son pas mòrts, ne cal convèncer les qu'ac sabon pas encara ! Avèm le pan e le cotèl, botem-nos al trabalh, atal entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf

Fèsta de la Calandreta 1er de julhet – Pàmias

A comptar de 17h00 - Espectacle dels calandrons
18h00 - Dictada occitana per totis (organizada pel Cercle occitan de Pàmias)
18h30 - Cants occitans e remesa dels prèmis de la dictada
19h00 - Albèrga espanhòla (menar cobèrts)
Tot al long de la vesprada - Jòcs, quermessa, talhièr mascaratge...

~~~~~

Dimenjada occitana 2 e 3 de julhet a Rabauta (Comuna de Perelha)

Dissabte 2 de julhet

Mercat dels productors e artesans, jòcs de quilhas, vinatariá de plantas
Aperitiu e pichona restauracion sus plaça
14h00 - Projecion de l'espectacle del grop Nadau al Zenit de Pau - Gratuit -
17h00 – Teatre en occitan « La sopa de piston » pels Galejaires - Participacion liura -
Aperitiu e restauracion sus plaça
21h00 – Bal Trad amb Revelhet - Gratuit -

Dimenge 3 de julhet

Mercat dels productors e artesans, jòcs de quilhas, vinatariá de plantas
11h00 – Messa en occitan dins la capèla Sant Vinçenc a Perelha
Aperitiu e pichona restauracion sus plaça a Rabauta
14h00 – Projecion de l'espectacle del grop Nadau al Zenit de Pau - Gratuit -
16h00 – Espectacle amb Christian Almerge
Aperitiu

Organizat pel Cercle Occitan del País d'Òlmes/Mirapeish
Entre-senhas al
06.34.98.91.13 o c.copom@orange.fr

~~~~~

FESTEN'ÒC 2022 - SAURAT

DEL 13 al 16 de julhet

Balètis, repais, concèrts,
conferéncias, estagis de danças,
Salon del libre, teatre...

Convivialitat e bona umor asseguradas !!!
Programa complet sus www.festenoc.com

I cal anar !!!

E aici
tanben !!!

TRAD'ESTIU 2022 - FOISH

DEL 21 al 24 de julhet

Balètis, teatre, trad'aperò, estagis de danças,
visita de la vila en occitan,
Estand de libres, restauracion e begudas sus plaça...
Programa complet sus <http://tradestiu.fr/>

La legenda de Perelha

Temps a, bèl temps a, un jorn de Sant Vincenç le diable contrariat de véser le Doctoire restancat, esperrequèc la montanha a còps de banas e d'esclòps. Atal nasquèron gargantas pregondassas, tament pregondas qu'encara avuèi de denaut se'n vetz pas le fons.

La montanha ne restronhisquèc e le vilatge de Perelha ne tremolèc, les estatjants espaurugats preguèron de longa le sant del jorn e miracle les ostalses s'aclapèron pas e degun morisquèc pas. Çaquela per s'alongar del malparat d'unes se n'anguèron bastir mès ensús un novèl vilatge ; atal espelisquèron Perelha de Bas e Perelha de Naut.

Puèi totes les peralhaudes reconeissents decidiguèron de bastir una glèisa per onorar lor salvaire, le Sant Vincenç. Mas quin dels dos vilatges l'auriá a aquela glèisa ? Cadun la voliá seuna. Al cap de sègles de discutidas, una polida glèisa fusquèc quilhada a mièg camin entre les dos masatges.

Pus tard los de Perelha de Naut pretendèron qu'a lor vilatge le sant seriá plan pus pròche del cèl e pus luènh del diable que demorava a la caunha de Coma-Escura. Dins le secret e dins la nuèit a la lusor d'una luna plena, totis amassa estaquèron la glèisa amb gròssas còrdas et en tirant comencèron de la fèr pujar.

Mes le bruch de la bastissa que s'arrossegava sul ròc irritèc las aurelhas del diable. E coma i a pas mès bramaire qu'un diable de maissant pèl, de tan fòrt que repoteguèc amb le resson de las gargantas, despertèc tota la contrada.

Espantats, les de Perelha de Bas volguèron pregar lor sant protector mes estabosits... s'avisèron que la glèisa se n'èra anada. Malicioses coma èran, agèron lèu fèit per la trobar tota encordelada e a còps de pigassa cisalhèron las còrdas. La glèisa, davalèc, davalèc... e se venguèc jaire sul planòl ont se tròba ara.

Joan Joret de Perelha

~~~~~

Macarèl !

Malgrat que l'occitan diga puschèu un vairat, un macarèl es dins d'abòrd un peis. Aquel sens deriva del latin *maculare* per dire d'èsser tacat coma l'es le macarèl.

Mas pensam tanben a un autre sens mens declarable, le de proxenèta. L'origina d'aquel sens, d'après les dictionaris, seriá neerlandesa. Al debut les vèrbs *maken* (fèr) puèi *makeln* (pachacar) e le nom *makelare* qu'es un corraitièr, un intermediari dins les afèrs. L'extension del comèrci a las relacions umanas, per pas dire altra causa, se pòt aisidament entendre.

Es benlèu aquel segond sens qu'es a l'origina de l'interjeccion que tot le monde occitan coneis tant es emplegada dins la lenga nòstra. Vertat que pontua fòrça situacions coma per exemple la suspresa : "Macarèl qu'ès plan pimponada aqueste maitin !" o la colèra : "mè macarel ara n'i a pro d'aquel rambalh". Pòt èsser doblada per marcar un sadolh : "macarèl de macarèl, la bicicleta es encara crebada !" Le francitan qu'emprunta al francés sa frilositat per l'emplec d'unes mots vertadièrs mès que pòdon desrengar, utiliza eufemismes coma *macaniche*, *macari*, *macariche*... per n'amagar le sens.

Desbrembem pas, Macarèl es tanben la mèrca comerciala d'un fum d'accessòris e de productes culturals consacrats totes a l'occitan e a Occitània !

~~~~~

Cent ans

Nos cal plan cent ans per aprene a caminar
E encara cent ans per reténer la casuda
De la fuèlha roja e seca que la tardor a maissegada,
E puèi cent ans de mès per calhar la disputa.

Caldrà plan mila ans, e ne desbrembi a solide,
Per véser al fons del potz quicòm mès qu'un visatge,
Que ronds malicioses, qu'una pensada en desbranda,
Per i véser le mistèri d'una amna sens bagatge.

Nos cal plan, cent ans per dire un primièr mot ;
D'aqueles mots apesantits d'un sens aprivasat,
Quand al cap de la rota, en sortint de las coronas,
Pensam èsser arribats dins païses apaisats.

Caldrà mès encara per aprene a aimar,
Per desliurar son còr per las cadenas asservit,
Per gaitar le cèl, se'n sentir cambiat
Nos caldrà plan mès, al mens tota una vida.

Jacques Pince (30 mai 2022)

En engrunant ceses e favas

Qu'èm en plena sason de fèr èrba. E le vesin, Ives, que n'escapa cap a la règla. En tot profietar d'aqueste periòde de fòrtas calors, que dalha totis les prats de devant casa.

Doncas, en fin de vrespada, qu'ataquèc. E le tractor que foncionèc una brava estona (un pauc de bruch, mes que cal suportar andà que las causas se fasan).

E nosautis que mos installèrem al dessús, a l'ombra del tilhulèr de devant la maison. E que vuedè aishús la taula les dus gajòts de ceses e de favas que venguia de cuélher. Doncas, que mos atelèrem a engrunar tot aquò.

Al dejós, les eròls que's seguian, dessenhant cèrcles aishul prat. E les cans que participavan al movament, susvelhant la deishida de las ratas, e nhacant-ne qu'èra se l'ocasion se presenta.

Quand las causas non anavan pro, que's metian a grapar and'agranir le trauc de la bofa. Mes, pel moment, que non servia cap de grand causa : le bruch e la trepidacion del tractor qu'èran tròp fòrtis andà que las bèstias descan. Que calderà demorar que tot se calme a de bon.

A un moment dat, vengudis de non sai ont, que't vesem arribar un coble de rapaces que's botèren a virar al dessús del prat. « Que son milans realis! » ça'm diguèc André.

E que s'apròishan de mès en mès, en tot planar e girar, devalant just al dessús del tractor entrò èster a quate-cinc metres d'el. E anar, e tornar, sense atur, sense paura de la mashina, de l'òme o dels cans. Qu'aurian dit un balet ! Una maravilha...

Le mascle, d'una envergadura pròishi de la de las aglas, qu'è remercable per sas colors. Gris-marron per aishús, falve e blanc per dejós, que mos fè véser un pòrt majestuós que n'impausa. La femèla, que's presenta mès lèu sombra e a las alas mens granas.

En un moment dat, el que piquèc devèrs le sòl, anat-se cuélher qué ? Ives que mos diguèc apueish que s'aviá recuperat un gròs sautarèl.

Al cap d'una bona orada, que les venguèc rejúnher un tresième milan, un mascle tabés. Pas tant grand, benlèu le petit del coble. E le balet que's tornèc a dançar a tres. A moments qu'agranian le cèrcle. E que mos venguian passar just al-dessús del cap. Quina beutat !

« E las galinas, se riscan arrés ? ça demanè a André.- Non. Que non las caçan cap, e les poletons tanpauc, pareish. »

E que profietèrem plenament d'aquel moment privilegiat, que non visqueram cap sèque sonque un còp dins la nosta vida...

A fòrça de fèr eròls, le tractor que n'acabèc. Un silenci enòrme que s'installèc, una vertadièra patz.

E les ausèls que contunhèren un tempsòt sa dança. Entrò que, non vésen res de bon andà sopar, que se'n tornèren coma èran vengudis, desaparèishen dedens le bòsc. Aquò que durèc pròishi de duas oras, sense que's pausèssen de cap.

Nosautis que mos demorèrem mudis, complètament esmogudis per aquel espectacle. Portant, d'aquel temps, ceses e favas que s' engrunèren, sense que mos'n avisèsem. Mes las questions que demoravan. D'ont èran vengudis ? Mistèri. Que non les aviam cap jamès vistis al país. Qué les avia atiradis ? Le bruch del tractor ? E ont se n'anèren un còp la dança acabada ?...

Le lendeman, Ives que dalhèc tornar. E les milans realis, a nosta grana decepcion, que non tornèren cap... Quin explicar-òc ?...

CULTURA VIVA

Dins l'encastre del lançament del plan regional « Cultura viva, mobilisons-nous pour l'avenir de nos langues occitane et catalane », la Region Occitània / Pirenèus-Mediterranèa organiza una concertacion, sus inscripcion, alturn de dos subjèctes : - L'accès de totis a las ressorsas lingüisticas e culturalas occitanas e catalanas - L'aumentacion del nombre de locutors mercé a la socializacion e l'usatge de la lenga dins la societat. Rendètz-vos doncas lo Dissabte 16 de julhet a 9 oras a Saurat (Maison d'Amont)

Per tota informacion/inscripcion : vincent.riviere@laregion.fr